

ศาสตร์พระราชา : พุทธบูรณาการแห่งนวัตกรรมศาสตร์สมัยใหม่เพื่อสังคมไทยทุกระดับ

King's Science: Buddhist Integration of Modern Science for Thai Society at All Levels

Phrakru Sunthonkhemapinan

Phrakru Sujitkittiwat

Phrapalad Wetchayan Thitasuttho

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอเกี่ยวกับศาสตร์พระราชา ซึ่งเป็นผลงานสำคัญของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชที่เกิดจากพระราชจริยาวัตรในการทรงงานเพื่อช่วยเหลือประชาชน ศาสตร์พระราชาเป็นศาสตร์ที่ประกอบด้วยองค์ความรู้หลายอย่าง ที่สำคัญที่สุดก็คือประกอบด้วยหลักปรัชญาแห่งเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีพื้นฐานหลักการมาจากหลักมัชฌิมาปฏิปทา หรือทางสายกลางในพระพุทธศาสนา เป็นพุทธบูรณาการโดยตรงที่เชื่อมโยงเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของประชากรชาวไทย ด้วยเหตุนี้ ศาสตร์พระราชาจึงถือว่าเป็นศาสตร์ที่มีความสำคัญยิ่งต่อยุคสมัยที่ประเทศไทยอยู่ในภาวะของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เพื่อบริหารประเทศให้ก้าวขึ้นสู่ Thailand 4.0 มีความทัดเทียมกับนานาประเทศ และเป็นนวัตกรรมศาสตร์แห่งพุทธบูรณาการสมัยใหม่เพื่อสังคมไทยทุกระดับ

คำสำคัญ : ศาสตร์พระราชา พุทธบูรณาการ นวัตกรรม ศาสตร์สมัยใหม่

Abstracts

This article is about the king. This is an important work of His Majesty King Bhumibol Adulya-dej, who was born from the royal dignitaries in his work to help the people. King science is a science that contains many knowledge. The most important is the philosophy of Sufficiency Economy. Based on the principle of the Middle Way or the middle line in Buddhism. It is a direct integrated Buddhist linkage to solve the economic problems and the well-being of the Thai people. Because of this, King Rama is considered to be the most important science in the era when Thailand is in a state of strategic drive to manage the country to Thailand 4.0. Equivalent to other countries. And innovative modern Buddhist philosophy of modern Thai society at all levels.

Keywords : King science, integration of modern, science

บทนำ

สังคมไทยเป็นสังคมที่ก่อตัวรวมกันมานานับก่อนที่จะมีอาณาจักรสุโขทัยเป็นราชอาณาจักรคนไทยได้ มีการอยู่ร่วมกัน มีวัฒนธรรมประเพณี มีผู้นำกลุ่มชนที่ได้รับการไว้วางใจในตำแหน่งหน้าที่เป็นผู้ปกครอง เป็นพระราชหรือเป็นพระมหากษัตริย์สืบยุคผ่านสมัยต่างๆ จนมาถึงปัจจุบัน ซึ่งในแต่ละสมัยก็มีรูปแบบ การปกครองแผ่นดินที่แตกต่างกันไป (Boontham, D., p.16) แม้ว่าพระมหากษัตริย์จะเป็นที่เข้าใจกันว่า มีพระราชอำนาจเป็นล้นพ้น แต่ก็ไม่ทรงใช้ไปในทางกดขี่ข่มเหงราษฎร แต่จะทรงใช้เพื่อความอยู่ดีกินดี ของราษฎร ทรงให้ความเสมอภาค ความเป็นธรรมแก่ราษฎรเสมอหน้า พระราชจริยวัตรนั้นมีพระปัญญา เป็นตัวชี้หน้า มีพระมหากรุณาธิคุณเป็นตัวอย่างต้นแบบอย่างของบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้าของไทย แม้จะนับย้อนไปถึงสมัยสุโขทัยหรือสมัยอยุธยา มาจนถึงรัตนโกสินทร์ มีพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า จุฬาโลกมหาราชเป็นองค์ปฐมก็ทรงเริ่มปกครองประเทศด้วยทศพิธราชธรรม ทั้งนี้ส่งผลให้มีพระปฐมบรมราชโองการในการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2493 ว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” (Kasetsart University, 2007, p.11) ตามระบอบการปกครองของไทยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น พระประมุขนั้น ผู้หนึ่งผู้ใดเมื่อได้รับบรมราชาภิเษกขึ้นครองราชย์ จะต้องอนุวัติพระองค์ให้เป็นไปตาม ระเบียบแบบอย่างของโบราณราชประเพณี ในส่วนรัฐสภาภิบาลนโยบาย ซึ่งหมายถึงการปกครองประเทศ คือ พระมหากษัตริย์ต้องรับภาระการปกครองประเทศตามแบบอย่างของพระมหากษัตริย์ในอดีต เริ่มแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมา นั่นคือทรงเป็นพระมหากษัตริย์เจ้าผู้ปกครองโดยธรรม ซึ่งมีทศพิธราชธรรม เป็นหลัก มีราชสังคหวัตถุ และจักรวรรดิวัตรเป็นธรรมสนับสนุน (Pramoj, K., 1982, p.13)

พระมหากษัตริย์ในสังคมไทยต้องรู้จักการนำศาสตร์ต่างๆ มาประยุกต์ใช้ตามสถานการณ์ จะต้อง มีความเป็นผู้ทรงธรรม ดังที่เพลโตกล่าวว่า ราชปราชญ์ (Philosopher King) คือผู้ที่ทรงปัญญา รู้ซึ่งถึง ความจริงเป็นผู้ปกครองรัฐ เพราะเพลโตเห็นว่าการเมืองเป็นศิลปะอย่างหนึ่ง ดังนั้นผู้ที่รู้ซึ่ง และเข้าถึง ศิลปะแห่งการเมืองได้นั้น จะต้องเป็นผู้ที่มีความรอบรู้อย่างดีเลิศ และในการปกครองนั้นจะต้องใช้ความรู้ใน หลักการปกครองด้วย ซึ่งผู้ทรงปัญญาก็สามารถที่จะเรียนรู้ได้โดยใช้เหตุผล การที่กำหนดราชปราชญ์เป็น ผู้ปกครองก็เพื่อว่าเขาจะได้ใช้ความรู้นำไปสู่สันติสุข ราชปราชญ์เท่านั้นที่จะรู้ว่า ควรจะปกครองหรือนำ รัฐไปในทางใดในสภาพแวดล้อมซึ่งสับสนและเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เพลโตเห็นว่าผู้ปกครองที่เป็นปราชญ์ สามารถตัดสินใจได้ โดยใช้ดุลพินิจได้ จึงไม่จำเป็นต้องใช้กฎหมาย เพราะต้องมาทำการตีความวุ่นวาย (Pongpoew, P., 1981, p.40)

ศาสตร์พระราชา เป็นปรากฏการณ์อย่างหนึ่งที่อยู่คู่ประชาชนชาวไทยมาไม่น้อยกว่า 70 ปี ที่พระมหากษัตริย์ได้ทรงทุ่มเทพระวรกายในการทรงงานเพื่อปวงพสกนิกรของพระองค์ในสถานที่ทุก สาราทศ ทรงได้รับการเทิดทูนว่าเป็นพระองค์ทรงเป็นพระธรรมราชาในยุคสมัยปัจจุบัน ตามคติของพระพุทธ ศาสนาพร้อมๆ กับความเป็น “กษัตริย์นักปราชญ์” (Mookpadit, M., 2006, p.89) ทรงได้ใช้ศาสตร์แห่ง ความเป็นพระราชาในการทำหน้าที่เพื่อช่วยเหลือประชาชน ด้วยเหตุนี้ศาสตร์พระราชาจึงถือว่าเป็นศาสตร์ ที่มีความสำคัญยิ่งต่อยุคสมัยที่ประเทศไทยยังอยู่ในภาวะของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เพื่อบริหาร ประเทศให้ก้าวไปสู่ความทัดเทียมกับนานาประเทศ และเป็นนวัตกรรมศาสตร์แห่งพุทธบูรณาการสมัยใหม่ เพื่อสังคมไทยทุกระดับ

1. ความหมายของศาสตร์พระราชา

ศาสตร์ (Science) คือ การประมวลเอาความรู้ระดับเบื้องต้นทั้งหลายรวมทั้งประสบการณ์ในชีวิตประจำวันมาเป็นระบบที่สอดคล้องกัน มีลักษณะทั่วไปที่ใช้วิเคราะห์ได้กับทุกเหตุการณ์หรือสถานการณ์ในหมวดหมู่ของมัน ในแต่ละศาสตร์ก็จะมีทฤษฎีซึ่งเป็นองค์ความรู้ในศาสตร์แต่ละแขนงที่ใช้ในการหาคำตอบของปัญหา (Suwanti, W., 2010, p.10)

ศาสตร์พระราชา คือ ศาสตร์ของพระมหากษัตริย์ผู้เป็นพระเจ้าแผ่นดินคือ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงนำมาใช้ในการบริหารปกครองแผ่นดิน ด้วยการทรงนำเอาองค์ความรู้ของพระราชชาติที่มีพระประสงค์จะทำการช่วยเหลือปวงชนคนไทยให้อยู่ดีมีสุขด้วยวิธีการพัฒนาอย่างยั่งยืน พระราชทานผ่านวิธีการต่างๆ ด้วยความมุ่งหมายที่จะพัฒนาป้องกันหรือแก้ปัญหา เพื่อประโยชน์สุขแก่เหล่าพสกนิกร และส่งผลถึงมนุษยชาติทั้งปวงให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคง สันติสุขและยั่งยืน หัวใจของศาสตร์พระราชาประกอบด้วยศาสตร์แห่งการพัฒนา ศาสตร์แห่งการประพาส การศึกษาและสุขภาพ การเพิ่มผลผลิต การค้นคว้าวิจัย การบริหารความเสี่ยง การอนุรักษ์ธรรมชาติ การครองตน และศาสตร์แห่งการอยู่ร่วมกัน ศาสตร์นี้เริ่มต้นตั้งแต่แนวคิดและทฤษฎีปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักการทรงงาน ขั้นตอนการทรงงาน และโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้งหมด เป็นการปกครองแผ่นดินโดยธรรมสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sakworavit, A., 2017)

2. ศาสตร์พระราชา คือ นวัตกรรมศาสตร์สมัยใหม่เพื่อบูรณาการสังคมไทยทุกระดับ

ในปัจจุบันการบริหารงานหรือการจัดการองค์กรมีความจำเป็นต้องใช้ศาสตร์ในการบริหารงานอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากโลกในยุคปัจจุบันเป็นระบบทุนนิยม หรือบริโภคนิยมที่แสวงหากำไรและมีการแข่งขัน เพื่อให้เหนือกว่าคู่แข่งทั้งในเชิงบริหารงาน และการพัฒนาองค์กรให้บรรลุผลตามเป้าหมายขององค์กร จึงมีหลักการบริหารสมัยใหม่เข้ามาเป็นกลยุทธ์ หรือหลักการในการบริหารจัดการ ในขณะที่เดียวกันก็มีนักวิชาการทางตะวันตกกำลังสนใจหลักการในทางพระพุทธศาสนามาผสมผสานและประยุกต์ใช้กับหลักการบริหารจัดการ เพราะเขาถือว่าการที่จะใช้หลักการวิธีการ หรือเทคนิคของนักวิชาการชาวตะวันตก ซึ่งพัฒนาการจัดการบริหารจัดการมาไม่เกิน 100 ปี นั้นยังเป็นหลักการที่ยังยึดกับวัตถุ รวมทั้งมีผู้แพ้ผู้ชนะ เป็นการบริหารจัดการที่มุ่งหวังกำไรและการแข่งขัน ดังนั้นเมื่อนักวิชาการทางตะวันตกได้เข้ามาศึกษาพระพุทธศาสนา ทำให้เขารู้ว่าศาสตร์แห่งการบริหารจัดการที่ยั่งยืนและดำรงความเป็นมนุษย์ที่จะอยู่ร่วมกันโดยสันติสุขนั่นคือ ศาสตร์ในการบริหารจัดการเชิงพุทธศาสตร์ ซึ่งในที่นี้จะได้กล่าวถึง หลักการบริหารงานสมัยใหม่กับหลักการบริหารงานเชิงพุทธศาสตร์ในเชิงเปรียบเทียบว่าสามารถบูรณาการ รวมเข้ากันได้และเป็นแนวทางที่มีความสอดคล้องกับหลักการบริหารสมัยใหม่ได้อย่างเหลือเชื่อ ถึงแม้ว่าจะเป็นหลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามา 2,500 กว่าปีแล้วก็ตาม

ศาสตร์พระราชา ได้รับการยกย่องในสังคมไทยทุกระดับว่าเป็นปรากฏการณ์แห่งศาสตร์เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช โดยมีเป้าหมายในการพัฒนา คือ การพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของคน โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ให้คนมีความสุข โดยต้องคำนึงเรื่องสภาพภูมิศาสตร์ ความเชื่อทางศาสนา เชื้อชาติ และภูมิหลังทางเศรษฐกิจ สังคม แม้ว่าวิธีการพัฒนามีหลากหลายแต่ที่สำคัญคือ นักพัฒนาจะต้องมีความรัก ความห่วงใย ความรับผิดชอบ

และการเคารพในเพื่อนมนุษย์ จะเห็นได้ว่าการพัฒนาเกี่ยวข้องกับมนุษยชาติ และเป็นเรื่องของจิตใจต่อเมื่อออกมาเป็นข้อเท็จจริงที่ไม่อาจโต้แย้งได้จึงมาเป็นกฎในศาสตร์สาขานั้นๆ แบ่งออกเป็น 2 แขนงใหญ่ คือ

1. ศาสตร์ที่ศึกษาเรื่องราวที่เป็นธรรมชาติ แบ่งแยกออกเป็นวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ เช่น ฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา และวิทยาศาสตร์ประยุกต์ เช่น วิทยาศาสตร์สุขภาพ วิศวกรรม จุดเด่นของการศึกษาด้านนี้ คือ มีกระบวนการพิสูจน์ทราบความรู้อย่างเป็นวิทยาศาสตร์ และความรู้นั้นก็ได้ออกมาอย่างมีเหตุผลน่าเชื่อถือ

2. ศาสตร์ที่ศึกษาเรื่องที่ไม่ใช่ธรรมชาติสร้างขึ้น หรือกล่าวในอีกทางคือศึกษาเรื่องที่มีมนุษย์สร้างขึ้นมาเอง แบ่งออกเป็น 2 สาย คือมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์คือ การศึกษาสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นศึกษาเพื่อทำให้มีความเป็นมนุษย์ยิ่งขึ้น เช่น พวกรวบรวมกรรม ดนตรี ศิลปศาสตร์ทั้งหลาย ส่วนสาขาสังคมศาสตร์เป็นการศึกษาสภาพสังคม ในยุคหลังที่ฝ่ายวิทยาศาสตร์เริ่มตั้งแง่ว่าสังคมศาสตร์จะนับว่าเป็นศาสตร์ได้หรือไม่ เพราะไม่มีวิธีพิสูจน์ความรู้อย่างเป็นระบบและเป็นเหตุผล ดังนั้นนักสังคมศาสตร์จึงเริ่มใช้กระบวนการพิสูจน์อย่างวิทยาศาสตร์ทำให้สังคมศาสตร์พัฒนาอย่างมากในช่วงศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา เช่น รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การบัญชี และสุดท้ายคือนิติศาสตร์ เป็นศาสตร์ก้ำกึ่งระหว่างมนุษยศาสตร์กับสังคมศาสตร์ คือ กฎหมายเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างกฎระเบียบเพื่อควบคุมระบบของการอยู่ร่วมกันในสังคม (Mookpadit, M., 2006, p.36)

2.1 ทฤษฎีใหม่ คือ นวัตกรรมศาสตร์เพื่อสังคมไทยทุกระดับ

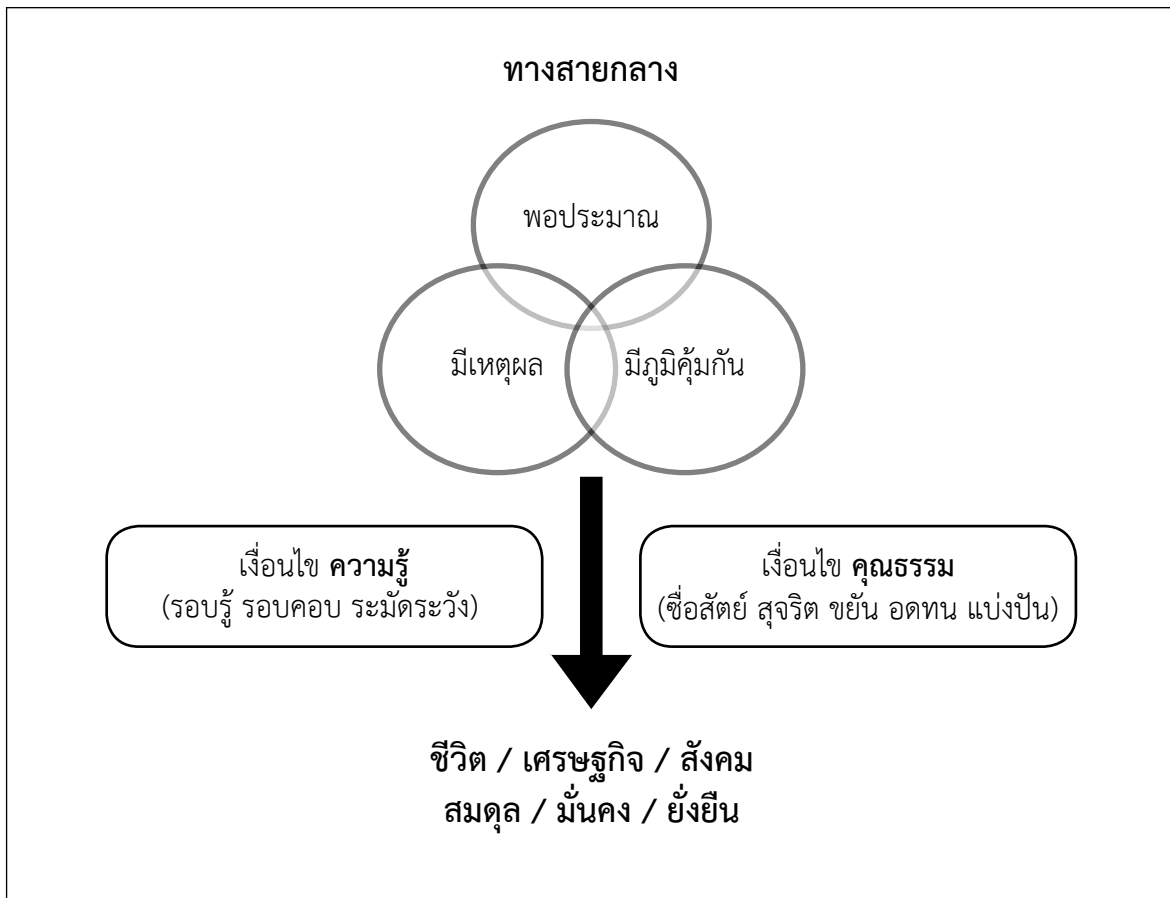
ในอดีตที่ผ่านมาประเทศไทยได้ประสบปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับการขาดแคลนที่ดินทำกินของเกษตรกร ปัญหาด้านทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรที่ดิน ทรัพยากรประมง ทรัพยากรการผลิตทางการเกษตร เป็นปัญหาสำคัญยิ่งพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงศึกษาเพื่อค้นหาวิธีการเพื่อช่วยเหลือปวงประชาราษฎร์โดยได้พระราชทาน “ทฤษฎีใหม่” เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการที่ดินและน้ำเพื่อการเกษตรที่ยั่งยืน ได้ทรงมีพระราชดำรัสว่า “...ถึงบอกว่าเศรษฐกิจพอเพียง และทฤษฎีใหม่ สองอย่างนี้จะทำความเจริญแก่ประเทศได้ แต่ต้องมีความเพียรแล้วต้องอดทนต้องไม่ใจร้อน...” (Bureau of the Royal Household, 1999, p.31) ทรงทำการศึกษาและวิจัยเชิงปฏิบัติเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่มาเป็นเวลานานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 ในพื้นที่ส่วนพระองค์ขนาด 16 ไร่ 2 งาน 23 ตารางวาใกล้วัดมงคล ตำบลห้วยบง อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี และทรงมอบให้มูลนิธิชัยพัฒนาที่ทรงจัดตั้งขึ้นมาเพื่อเสริมโครงการของรัฐ ทั้งนี้ก่อนที่จะทรงนำเอกสารออกเผยแพร่อย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2537 นั้น ทรงให้จัดตั้ง “ศูนย์บริหารพัฒนา” ตามแนวพระราชดำริ อยู่ในความรับผิดชอบของมูลนิธิชัยพัฒนา เพื่อเป็นต้นแบบสาธิตการพัฒนาด้านการเกษตรโดยประสานความร่วมมือระหว่าง วัด ราษฎรและรัฐ ทำการเผยแพร่อาชีพการเกษตรและจริยธรรมแก่ประชาชนในชนบท โดยทรงหวังว่าหากประสบความสำเร็จก็จะใช้เป็นแนวทางสาธิตในท้องที่อื่นๆ ต่อไป ทั้งนี้ในส่วนของการพัฒนาด้านการเกษตรนั้น ก็คือแนวคิดและมรรควิธีที่รู้จักกันในนาม “เกษตรทฤษฎีใหม่” (Senanarong, A., 1999) นั่นก็คือ นวัตกรรมศาสตร์ที่ได้ทรงศึกษาเพื่อค้นหาเพื่อสังคมไทยทุกระดับ ครอบคลุมในการแก้ปัญหาต่างๆ ในด้านของปัญหาที่เกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรที่ดิน ทรัพยากรประมง ทรัพยากรการผลิตทางการเกษตรของเกษตรกร เพื่อประโยชน์แห่งความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนสืบไป

2.2 ศาสตร์ของพระราชากับการพัฒนาที่ยั่งยืน

เศรษฐกิจพอเพียง คือ แนวคิดหนึ่งอันเกิดจากศาสตร์ของพระราชที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงพระราชทานให้กับปวงชนชาวไทยในปี พ.ศ. 2540 เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำประเทศไทยไปสู่การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” (Mookpadit, M., 2004, p.39) ที่ประมวลจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเกี่ยวกับการพัฒนาไว้ก็คือ “การดำรงชีวิต และการบริหารจัดการที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท มุ่งประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน และคำนึงถึงผลตอบแทนในระยะยาวมากกว่าระยะสั้น โดยมีเป้าหมายเพื่อการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง ความอยากได้อะไรกับความต้องการขั้นพื้นฐานและทรัพยากรที่เรามีอยู่อย่างจำกัด ซึ่งทำให้เรามีชีวิตที่มั่นคงได้ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนี้ใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นฐานโดยถ่วงการกระบวนกรความคิดในการจัดการ ผ่านหลักของความพอประมาณ ความมีเหตุผล และความมีภูมิคุ้มกัน ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจที่รอบคอบ ระมัดระวัง มีความถูกต้องและเหมาะสมสำหรับตัวเราและสถานการณ์ต่างๆ ทำให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนในชีวิต

นักวิชาการไทยหลายคนร่วมแสดงความคิดเห็น อย่างเช่น ศ.นพ.ประเวศ วะสี, ศ.เสน่ห์ จามริก, ศ.อภิชัย พันธเสน และ ศ.ฉัตรทิพย์ นาถสุภา เชื่อมโยงแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับวัฒนธรรมชุมชน ด้านสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิในทางเศรษฐกิจและสาขาอื่นๆ มาร่วมกันประมวลเพื่อบรรจุในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ได้รับการเชิดชูจากองค์การสหประชาชาติ ว่าเป็นปรัชญาที่มีประโยชน์ต่อประเทศไทยและนานาประเทศ และสนับสนุนให้ประเทศสมาชิกยึดเป็นแนวทางสู่การพัฒนาแบบยั่งยืน (Panya, C., 2014) โดยมีนักวิชาการและนักเศรษฐศาสตร์หลายคนเห็นด้วยกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง แต่ในขณะเดียวกัน บางสื่อตั้งคำถามถึงการยกย่องขององค์การสหประชาชาติ รวมทั้งความน่าเชื่อถือของรายงานศึกษาและทำทีขององค์การ โดยมีพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มีความสำคัญตอนหนึ่งว่า “การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้นต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมีพอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นอันพอควรและปฏิบัติได้แล้วจึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญยกเศรษฐกิจขึ้นให้รวดเร็วกว่าแต่ประการเดียวโดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชนโดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่างๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ในที่สุด...” (Kasetsart University, 2008, p.90)

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ทรงปรับปรุงพระราชทานเป็นที่มาของนิยาม “3 ห่วง 2 เงื่อนไข” ที่คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นำมาใช้ในการรณรงค์เผยแพร่ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผ่านช่องทางสื่อต่างๆ อยู่ในปัจจุบันซึ่งประกอบด้วยนิยาม “พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน” บนเงื่อนไข “ความรู้” และ “คุณธรรม”

แผนภาพแสดงแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง “3 ห่วง 2 เงื่อนไข” (NESDB, 2014)

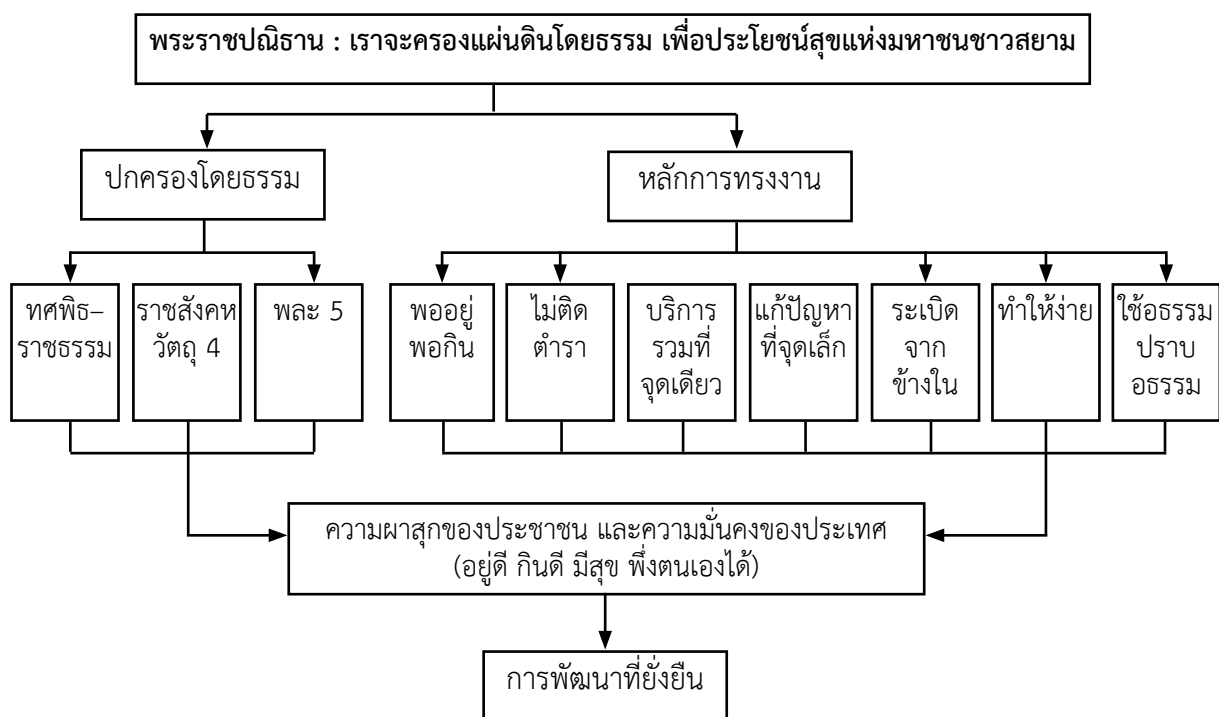
ดร.จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา ประธานคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (Panya, C., 2014) อธิบายถึงการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงว่า เป็นการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวตลอดจนการใช้ความรู้ ความรอบคอบและคุณธรรมประกอบการวางแผน การตัดสินใจ และการกระทำต่างๆ ความพอประมาณหมายถึง ความพอดีที่ไม่มากและไม่น้อยจนเกินไป ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่พอประมาณ ความมีเหตุผลหมายถึง การใช้หลักเหตุผลในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ การมีภูมิคุ้มกันที่ดีหมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงรอบตัว ปัจจัยเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้นั้น จะต้องอาศัยความรู้ และคุณธรรมเป็นเงื่อนไขพื้นฐาน กล่าวคือ เงื่อนไขความรู้ หมายถึง ความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังในการดำเนินชีวิตและการประกอบการงาน ส่วนเงื่อนไขคุณธรรมคือ การยึดถือคุณธรรมต่างๆ อาทิ ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร การมุ่งต่อประโยชน์ส่วนรวมและการแบ่งปัน ฯลฯ ตลอดเวลาที่ประยุกต์ใช้ปรัชญา

แนวคิดของความพอเพียงจะช่วยให้เกิดความสมดุลครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน ไม่ว่าจะเป็นใน 1. ด้านเศรษฐกิจ 2. ด้านสังคม 3. ด้านสิ่งแวดล้อม 4. ด้านวัฒนธรรม เมื่อเกิดความสมดุล เราจะสามารถพึ่งตนเองได้ มีภูมิคุ้มกันและอยู่ดีมีสุข สามารถปรับตัวเมื่อเผชิญกับความยากลำบากได้ ความสมดุล

ทำให้เกิดความมั่นคงและภูมิคุ้มกันต่อวิกฤติต่างๆ ซึ่งนำไปสู่ความยั่งยืนในที่สุด ไม่ว่าจะเป็ความยั่งยืนในแง่ของการพัฒนาประเทศหรือในชีวิตของแต่ละบุคคลก็ตาม นอกจากนี้ก็ยังมีแนวคิดแบบพุทธบูรณาการดังที่ ศ.นพ.ประเวศ วะสี ได้กล่าวไว้ในยุทธศาสตร์พระพุทธศาสนากับการพัฒนาประเทศไทยว่า “...ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีพระมหาชนกของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นปรัชญาการพัฒนาที่ลึกซึ้ง เป็นสัมมาทิฐิและสัมมาพัฒนา อาจกล่าวได้ว่าพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชนิพนธ์ โดยอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและการพัฒนาไปสู่ความร่มเย็นเป็นสุขจึงต้องอาศัยการมีสัมมาทิฐิ และสัมมาพัฒนา” (Wasee, P., 2003, p.9)

2.3 หลักการทรงงาน คือ นวัตกรรมศาสตร์เพื่อสังคมไทยทุกระดับ

หลักการทรงงานนี้ เป็นพระราชปณิธานอันประกอบด้วยพระมหากรุณาธิคุณที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงมีต่อปวงพสกนิกรประชาชนชาวไทย และได้ทรงยึดมั่นเป็นแบบแผนในการทรงครองตน ทรงครองงาน ทรงครองราชย์ และทรงปกครองแผ่นดิน ทำให้ทวยราษฎร์ทั่วทั้งแผ่นดินได้พึ่งพิงอาศัยพระองค์เหมือนดั่งร่มโพธิ์ร่มไทรได้อาศัยร่มเงาแห่งพระบารมีที่ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ทรงทศพิธราชธรรม ไม่ว่าจะมมีพระราชดำรัสทีใดหรือเมื่อใดก็ตาม นั่นก็คือทรงคำนึงถึง “ความผาสุกของประชาชน และความมั่นคงของประเทศ” (Tantivejkul, S., 2011, p.36)

หลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช (Tantivejkul, S., 2011, p.45)

2.4 นวัตกรรมแห่งศาสตร์พระราชา 9 สิ่งประดิษฐ์ในรัชกาลที่ 9 พิสูจน์พระอัจฉริยภาพนักประดิษฐ์ผู้ยิ่งใหญ่แห่งศตวรรษ

ตลอดระยะเวลาแห่งการครองราชย์ที่ผ่านมา 70 ปี พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชพระองค์ได้ทรงทุ่มเทพระวรกายทั้งในด้านพระสติปัญญาและความมุ่งมั่นที่จะแก้ปัญหาต่างๆ ให้กับ

ประชาชนชาวไทย มีสิ่งประดิษฐ์ต่างๆ อันแสดงถึงความเป็นอัจฉริยภาพว่าทรงเป็นผู้มีความสามารถในทางวิทยาศาสตร์เป็น Innovation หรือนวัตกรรมจำนวน 9 ผลงานสิ่งประดิษฐ์ ที่นับว่าเป็นนวัตกรรมครั้งแรกของโลกโดย 8 สิ่งประดิษฐ์ได้ถวายการรับจดทะเบียนสิทธิบัตรเรียบร้อยแล้ว ส่วนอีก 1 นั้นอยู่ในระหว่างการยื่นคำขอ (Chacariyanuyok, N., 2016)

1. เครื่องกลเติมอากาศที่ผิวน้ำหมุนช้าแบบทุ่นลอย (กักหน้ำน้ำช้ำพัฒนา) ถวายการรับจดทะเบียนสิทธิบัตรเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2536 ได้รับสิทธิบัตรการประดิษฐ์ในพระปรมาภิไธยเลขที่ 3127

2. เครื่องกลเติมอากาศแบบอัดอากาศและดูดน้ำ ถวายการรับจดทะเบียนสิทธิบัตรเมื่อวันที่ 19 เมษายน 2544 ได้รับสิทธิบัตรการประดิษฐ์ในพระปรมาภิไธยเลขที่ 10304

3. การใช้น้ำมันกลั่นบริสุทธิ์เป็นน้ำมันเชื้อเพลิงสำหรับเครื่องยนต์ดีเซล ถวายการรับจดทะเบียนสิทธิบัตรเมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2544 ได้รับสิทธิบัตรการประดิษฐ์ในพระปรมาภิไธยเลขที่ 10764

4. การใช้น้ำมันกลั่นบริสุทธิ์เป็นน้ำมันหล่อลื่นสำหรับเครื่องยนต์สองจังหวะ ถวายการรับจดทะเบียนอนุสิทธิบัตรเมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2545 ได้รับอนุสิทธิบัตรในพระปรมาภิไธยเลขที่ 841

5. การตัดแปรสภาพอากาศเพื่อให้เกิดฝน (ฝนหลวง) ถวายการรับจดทะเบียนสิทธิบัตรเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2545 ได้รับสิทธิบัตรการประดิษฐ์ในพระปรมาภิไธยเลขที่ 13898

6. ภาชนะรองรับของเสียที่ขับออกจากร่างกาย ถวายการรับจดทะเบียนสิทธิบัตรเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2546 ได้รับสิทธิบัตรการประดิษฐ์ในพระปรมาภิไธยเลขที่ 14859

7. อุปกรณ์ควบคุมการผลักดันของเหลวถวายการรับจดทะเบียนสิทธิบัตรเมื่อวันที่ 27 มกราคม 2547 ได้รับสิทธิบัตรการประดิษฐ์ในพระปรมาภิไธยเลขที่ 16100

8. การปรับปรุงสภาพดินเปรี้ยวเพื่อให้เหมาะแก่การเพาะปลูก (โครงการแก้ดิน) ถวายการรับจดทะเบียนสิทธิบัตรเมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2550 ได้รับสิทธิบัตรการประดิษฐ์ในพระปรมาภิไธยเลขที่ 22637

9. น้ำลายเทียมชนิดเจลสำหรับผู้ที่มีภาวะปากแห้งน้ำลายน้อย (วุ้นชุ่มปาก) อยู่ในระหว่างการยื่นคำขอจดทะเบียนสิทธิบัตร

ด้วยพระอัจฉริยภาพทางด้านการประดิษฐ์ ทำให้องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก หรือ WIPO ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัล WIPO Global Leaders Award หรือ รางวัลผู้นำทรัพย์สินทางปัญญาโลกแต่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ซึ่งนับเป็นรางวัลแรกของ WIPO ที่จัดทำขึ้นและถวายแต่พระองค์ท่านเป็นลำดับแรก นอกจากนี้ทรงได้รับการถวายพระราชสมัญญาจากองค์การประดิษฐ์นานาชาติว่าทรงเป็น “พระบิดาแห่งการประดิษฐ์โลก” ทุกนวัตกรรมจากพระราชดำริของพระองค์ล้วนเกิดมาเพื่อบำบัดทุกข์สร้างประโยชน์สุขแก่พสกนิกร ทรงเป็นทั้งนักประดิษฐ์ผู้ยิ่งใหญ่ และทรงเป็นพ่อที่อยู่ในดวงใจของปวงประชาชนชาวไทยตลอดกาล

3. การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชเป็นพุทธบูรณาการแห่งนวัตกรรมศาสตร์สมัยใหม่

เมื่อได้ศึกษาย้อนไปในยุคสมัยของพระมหากษัตริย์ผู้ทำหน้าที่ในการปกครองของไทย ได้ค้นพบว่าพระเจ้าแผ่นดินในแต่ละยุคสมัยก็ล้วนมีศาสตร์ของความเป็นพระราชที่ จะทรงสร้างประโยชน์ให้แก่พสกนิกรปวงประชาชนของพระองค์ เช่น พ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงประดิษฐ์อักษรไทยเป็นครั้งแรกทำให้ประชาชนมีการพัฒนาในการการศึกษา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงนำศาสตร์

แห่งความรู้ของตะวันตกมาประยุกต์ปรับใช้ เช่น การปฏิรูปประเทศ ในด้านการปกครอง การบริหารประเทศ การพัฒนาประเทศ ทั้งในระบบการคมนาคม ระบบการศึกษา ระบบการสาธารณสุข เพื่อยกระดับความอยู่ดี กินดีของประชาชน อีกทั้งทรงนำศาสตร์ทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ปรับใช้กับสถานการณ์ขณะนั้น เช่น การเลิกทาส เพื่อยกระดับประเทศ ศาสตร์ความรู้ที่พระมหากษัตริย์ของไทยในอดีตได้เคยทรงทำมา ไม่ว่าจะเป็นการประดิษฐ์อักษรไทย หรือศาสตร์แห่งการพัฒนาประเทศจนถึงการเลิกทาส ล้วนแล้วแต่เป็น ศาสตร์พระราชา อันเป็นศาสตร์สมัยใหม่ที่เกิดขึ้นตามยุคสมัยนั้นได้อย่างเหมาะสมกับเหตุการณ์และเวลา (Boontham, D., 2012, p.9)

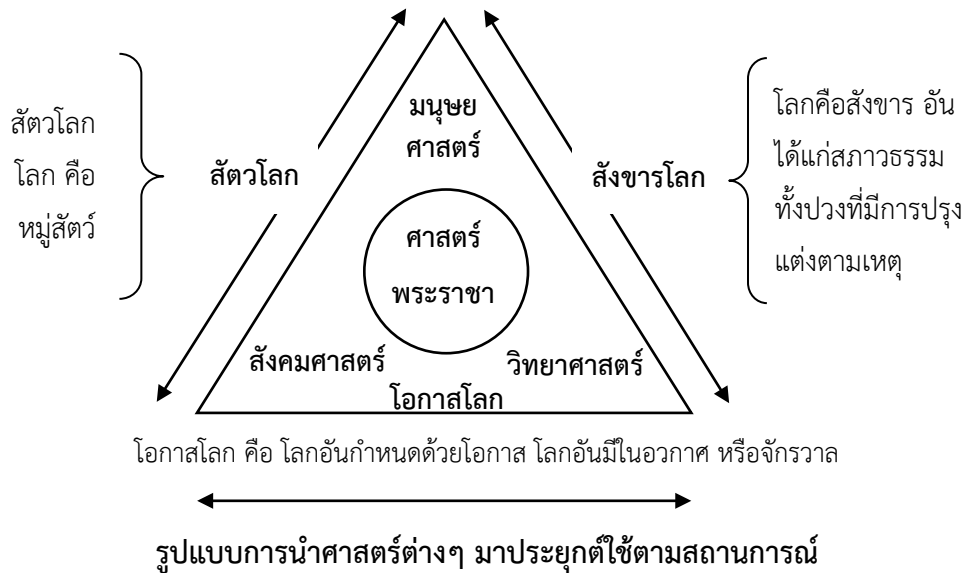
ปรัชญาและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ตลอดจนการเกษตร “ทฤษฎีใหม่” ที่เป็นกระบวนการวิถีภาคปฏิบัติเบื้องต้น เมื่อได้ ศึกษาเชิงลึกแล้วจะพบว่ามียุทธศาสตร์มาจากพุทธธรรมในพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลักการเดิน ทางสายกลางในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งก็คือหลักมัชฌิมาปฏิปทาในพระพุทธธรรมนั่นเอง นอกจากนี้ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริก็ยังสอดคล้องและมีพื้นฐานมาจากองค์ธรรม ในพระพุทธศาสนาเกือบทุกประการ เช่น หลักในเรื่องของความสันโดษ ความพอเพียง ความสมถะ ความไม่โลภ ไม่เบียดเบียน ความมีเมตตา เกื้อกูลที่ชีวิตพึ่งมีต่อชีวิต ต่อชุมชน ต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการมีสัมมาอาชีวะ เป็นต้น (Mookpadit, M., 2004, p.5)

3.1 พุทธบูรณาการ : วิธีบูรณาการพระพุทธศาสนากับวิทยาการสมัยใหม่

คำว่า “บูรณาการ” เป็นศัพท์บัญญัติทางการศึกษา เดิมใช้คำว่า “บูรณาการรวมหน่วย” เป็น คำบัญญัติให้ตรงกับคำว่า “Integration” ในภาษาอังกฤษ หมายความว่า การรวมหน่วยที่แยกๆ กันเข้าเป็น หน่วยเดียวกัน เช่น หลักสูตรแบบบูรณาการรวมหน่วย ปัจจุบันใช้เพียงคำว่า “บูรณาการ” หมายความว่า การประสานเนื้อหา หลักการ กิจกรรม การฝึก ฯลฯ เข้าเป็นหน่วยเดียวกัน

หากกล่าวถึงพุทธบูรณาการแห่งนวัตกรรมศาสตร์สมัยใหม่ของพระมหากษัตริย์ของไทยที่ได้ ทรงประยุกต์และสรรสร้างประดิษฐ์ขึ้นมาเพื่อประโยชน์แก่ประชาชนในแต่ละยุคสมัยนั้น จะเห็นได้ว่า ล้วนเกิดจากแรงบันดาลใจแห่งคุณธรรมความดีที่มีในพระองค์เอง เหมือนดังเช่นพระเจ้าจักรพรรดิที่ทรงมี รัตนะ 7 ประการเป็นเครื่องมือช่วยในการปกครองและบริหารราชการแผ่นดิน ดังได้ทราบบว่าพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงได้รับพระเกียรติยศยกย่องว่าเป็น “องค์บรมธรรมิกราชา” ในความ เป็นพระมหากษัตริย์ตั้งแต่เมื่อทรงขึ้นครองราชย์โดยมีพระปฐมบรมราชโองการ ซึ่งเป็นพระราชมนโณปนิธาน ความตั้งใจที่ได้ทรงมีพระราชดำรัสให้ไว้แก่ปวงพสกนิกรประชาชนชาวไทยว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” (Kasetsart University, 2007, p.11) ความหมายของการ ครองแผ่นดินโดยธรรม คือ ทรงมีทศพิธราชธรรม 10 ประการเป็นเครื่องยึดถือเป็นแนวแห่งพระราชจริยาวัตร กล่าวคือมี 1) ทาน การให้ทาน 2) สีล การตั้งอยู่ในศีล 3) ปริจาคะ ความเสียสละ 4) อาชชวะ ความซื่อตรง 5) มัททวะ ความอ่อนโยน 6) ตปะ รู้จักยับยั้งชั่งใจ 7) อักโกธะ การไม่โกรธ 8) อวิหิงสา การไม่ เบียดเบียน 9) ขันติ ความอดทน 10) อวิโรธนะ ความหนักแน่น คือ การวางใจให้หนักแน่นในธรรม คุณธรรม แห่งการทรงพิชิตราชธรรมนี้ทำให้ตลอดพระชนมายุได้ทรงงานต่างๆ ที่เรียกว่าโครงการตามพระราชดำริ เป็นประโยชน์แก่ปวงชนพสกนิกรมากกว่า 4,600 โครงการ (Office of the National Economic and Social Development Board, 2011, p.5) เพื่อแก้ปัญหาและบำบัดทุกข์บำรุงสุขของประชาชน

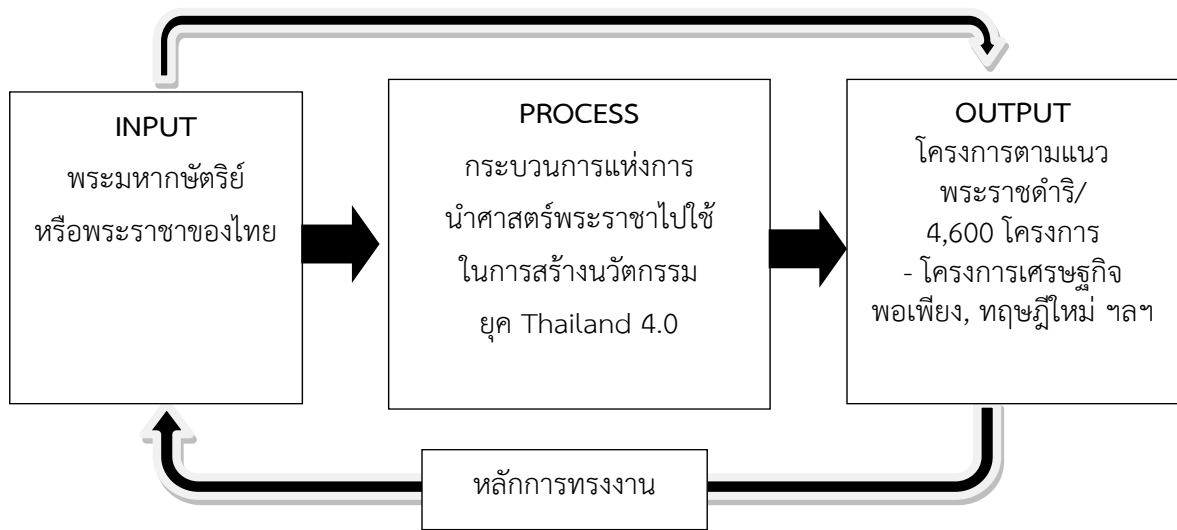
ทรงทราบถึงทุกข์สุขและความเป็นอยู่ของราษฎร รัฐบาลพร้อมด้วยคณะสงฆ์และประชาชนทุกหมู่เหล่าได้ยกย่องพระองค์ว่าเป็นพระธรรมราชา ผู้ครองแผ่นดินโดยธรรมเพื่อประโยชน์ของปวงประชาราษฎร์ทั้งปวง

3.2 ศาสตร์พระราชา : พุทธบูรณาการแห่งนวัตกรรมศาสตร์สมัยใหม่

หากจะนำโลกทั้ง 3 นี้ไปเปรียบเทียบกับวิทยาการหรือศาสตร์ที่เป็นหลักทั้ง 3 นั้นจะพบว่า โอกาสโลกเปรียบได้กับวิทยาศาสตร์ที่เน้นศึกษาธรรมชาติ โลกและจักรวาล สัตว์โลกเปรียบได้กับสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับมนุษย์ซึ่งจะต้องพึ่งพาอาศัยและอยู่ร่วมกันในฐานะเป็นสัตว์สังคม (Social Animal) สังขารโลกเปรียบได้กับมนุษยศาสตร์ที่เน้นคุณค่าภายในที่สัมพันธ์กับการตัดสินใจคุณค่าที่ว่าด้วยความดี ความงาม และความสุข พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงเป็นพระราชาที่ทรงมีความเข้าใจในศาสตร์ทั้ง 3 เป็นอย่างยิ่ง จึงได้ทรงสรรสร้างนวัตกรรมศาสตร์สมัยใหม่ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันทรงคิดประดิษฐ์สิ่งอันเป็นนวัตกรรม โดยได้ทรงทราบว่านวัตกรรมทั้งหลายเกิดจากแนวคิดภายใต้หลักธรรมในพระพุทธศาสนา ด้วยการนำหลักมัชฌิมาปฏิปทา หรือทางสายกลางเอานำมาประยุกต์ปรับใช้กับหลักการทางวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ มาปรับใช้ได้อย่างลงตัวเป็นพุทธบูรณาการเพื่อสังคมประชาชนชาวไทยให้อยู่ดีกินดี

ปัจจุบันศาสตร์พระราชาได้กลายเป็นจุดเชื่อมโยงสำคัญในวาระแห่งชาติที่ยกเป็นศาสตร์องค์ความรู้ที่ควรค่าแก่การเป็นนวัตกรรมศาสตร์สมัยใหม่ถูกยกเป็นแนวคิดในแผนพัฒนาชาติที่ 12 ที่ทุกหน่วยงานภาครัฐและองค์กรระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้านได้นำหลักแนวคิดหรือหลักการนี้ไปปรับประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและหมู่คณะในสังคมของตนได้อย่างมั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืน ด้วยเหตุนี้ศาสตร์พระราชาจึงเป็นพุทธบูรณาการแห่งนวัตกรรมศาสตร์สมัยใหม่

แสดงทิศทางของกระบวนการในการเรียนรู้ศาสตร์พระราชามาผ่านหลักการทรงงาน

การประยุกต์ใช้ “ศาสตร์พระราชามา” นั้นเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ในระยะที่ประเทศไทย กำลังพยายามจะเปลี่ยนผ่านไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูงประชาชนมีความสุข เราต้องสร้างความสมดุลในการใช้พื้นที่ใช้ทรัพยากรให้สมดุลกับการพัฒนาด้านอื่นๆ ทั้งเศรษฐกิจและสังคมในภาพรวม ทั้งการพัฒนา ด้านการเกษตร ด้านอุตสาหกรรม รวมทั้งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทุกอย่างจะต้องเกื้อกูลต่อกันไม่กระทบซึ่งกันและกัน เราต้องเริ่มจากการพัฒนาจากภายใน จากภายในของเรากันเอง สร้างความเข้มแข็ง เพิ่มขีดความสามารถ เติบโตไปด้วยการพัฒนาที่มาจากภายนอก เพื่อเชื่อมโยงห่วงโซ่ ให้เกิดขึ้นโดยหลักการที่ว่ามีเหตุมีผล พอประมาณ มีภูมิคุ้มกันที่ดี ทุกอย่างจึงจะยั่งยืนสิ่งเหล่านี้ เป็นปัจจัยสำคัญ ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนา ได้แก่

- (1) ความมั่นคง ความมีเสถียรภาพของประเทศอย่างเช่นในปัจจุบัน
- (2) ความสงบสุขของสังคม และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน
- (3) ความเชื่อมโยงกันเป็น “ห่วงโซ่มูลค่า” ทางเศรษฐกิจทั้งในระดับฐานรากปานกลาง และสูง จะต้องเกื้อกูลต่อกัน อย่าบอกว่าเอื้อประโยชน์หรือผูกขาดอะไรทำนองนี้ เพราะเป็นกลไกของการค้าเสรี เพราะฉะนั้นเราทำอย่างไรให้เชื่อมโยงกันให้ได้กระจายรายได้กันให้ได้สัดส่วนที่เป็นธรรม ในเรื่องของรายได้ ก็ขอรับรองภาคธุรกิจเอกชนด้วย
- (4) การพัฒนาทางกายภาพด้วยการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน ด้านสาธารณูปโภคต่างๆ ซึ่งสิ่งใหม่ๆ เหล่านี้ จะช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มและดึงดูดการลงทุนในอนาคต
- (5) การพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ของประเทศด้วยการศึกษา ได้แก่ การสร้างคนรุ่นใหม่ ในทุกกิจกรรมทุกกลุ่ม ทั้งที่จะต้องทำงาน ทั้งใน 1.0, 3.0, 3.0 และ 4.0 เราจะต้องพัฒนาไปพร้อมๆ กัน เกื้อกูลกันอยู่ร่วมกันให้ได้ เราต้องคำนึงถึงทั้งหลักวิชาการ และหลักในการปฏิบัติงานให้ได้จริง เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานในอนาคตตามยุทธศาสตร์ชาติ และการปฏิรูปประเทศ (Research Management and Quality Assurance Division, 2016)

หากถอดบทเรียนการศึกษาเรื่องศาสตร์พระราชามา ก็จะพบว่าในอดีตที่ผ่านมาได้มีพระราชทานผู้ทำหน้าที่ เป็นพระมหากษัตริย์ของไทยหลายพระองค์ได้ทรงมีการนำศาสตร์ต่างๆ มาประยุกต์ใช้ตามสถานการณ์

ที่มีความเหมือนกันคือ ทุกพระองค์จะทรงมีศาสตร์ศิลปะวิทยาการอันได้ทรงรับการศึกษามาแล้ว โดยเฉพาะพื้นฐานคุณธรรมจากศาสนา วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี วิชาการปกครองบ้านเมือง โดยเฉพาะศาสตร์ที่เป็นสากลใน 3 กลุ่ม คือ 1) วิทยาศาสตร์ 2) สังคมศาสตร์ 3) มนุษยศาสตร์ พระมหากษัตริย์ผู้เป็นธรรมราชาจะต้องทรงนำศาสตร์ต่างๆ ไปสู่กระบวนการแห่งพุทธวิทยา เข้าหาหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เช่น อริยสัจ 4 มองประเด็นปัญหาที่จะต้องแก้ไขหรือปรับปรุงเปลี่ยนแปลง เป็นทุกข์มองต้นเหตุของปัญหาเป็นสมุทัย และมองกระบวนการในการแก้ปัญหาต่างๆ เป็นมรรควิธีด้วยศาสตร์แห่งพระราชา (ราชาปราชญ์) แล้วทรงตั้งพระทัยอย่างแน่วแน่ในการฟันฝ่าอุปสรรคเพื่อช่วยเหลือประชาชนให้พ้นทุกข์ให้ได้ด้วยวิธีการแห่งพุทธวิทยาก็คือการดับทุกข์ (นิโรธ) ก็ทรงแก้ปัญหาให้ลุล่วงไปได้ ทรงใช้ศาสตร์ต่างๆ อย่างเหมาะสมกับการแก้ไขปัญหา ผู้ปกครองจะต้องมีความเฉลียวฉลาดในการบริหารจัดการรัฐ มี 4 ประการ คือ 1) มีความฉลาดในการสงเคราะห์ช่วยเหลือพสกนิกรด้วยการบำรุงพืชพันธุ์ธัญญาหาร ส่งเสริมอาชีพและการผลิตของประชาชน 2) มีความฉลาดในการบำรุงข้าราชการ รู้จักคัดเลือกคนและจัดสรรตำแหน่งให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ 3) มีความฉลาดในการผูกสมานใจประชาชนด้วยการส่งเสริมอาชีพและการแก้ปัญหาสังคม 4) มีวาจาอันดูดีมีใจ

กรณีตัวอย่าง “ศาสตร์พระราชา” ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งอยู่ที่ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา สามารถช่วยฟื้นสภาพจาก “ป่าหาย น้ำแห้ง ดินเลว” กลายเป็นสวนป่าสีเขียว เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศธรรมชาติเป็นแหล่งเรียนรู้การนำศาสตร์สากลมาหนุนนำศาสตร์ชุมชนจนผู้คนประชาชนในพื้นที่ได้รับให้หลุดพ้นจากความทุกข์ เพื่อนำไปสู่คำว่า “ประโยชน์สุข” เป็นไปตามที่พระองค์ได้ทรงเล็งพระราชดำริไว้เมื่อ 70 ปีที่แล้วในวันแรกที่เสด็จขึ้นครองราชย์ (Osatha-nugrah, A., 2006, p.24) ดังที่ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่า “นวัตกรรมของพระองค์ท่านไม่เคยล้าสมัย เพราะทรงทำเรื่องเกี่ยวกับชีวิตชีวิตต้องดำเนินไปทุกวัน เราทุกคนต้องปรับปรุงชีวิตให้ทันกับกาลและเวลา สิ่งที่น่าทึ่งที่สุดในนวัตกรรมที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสร้าง ท่านทรงนำสิ่งที่อยู่รอบๆ พระองค์มาประกอบกันเป็นสิ่งใหม่ ยกตัวอย่างง่ายๆ ทอดพระเนตรเห็นน้ำเน่า ทอดพระเนตรเห็นผักตบชวา ก็ทรงนำสองอย่างมาสู้กัน กลายเป็นนวัตกรรมเรื่องผักตบชวาช่วยบำบัดฟื้นฟูน้ำเสียได้ เป็นที่มาของโครงการใหญ่ๆ อย่าง “แหลมผักเบี้ย” หรือเรามองเห็นก้อนเมฆคือก้อนเมฆ แต่พระองค์ท่านทอดพระเนตรเห็นเป็นไอน้ำ แล้วทรงคิดว่าจะทำอะไรให้เราเอาน้ำที่อยู่บนฟ้าลงมาให้ใช้ประโยชน์ได้ ทรงคิดค้นจนกลายเป็นจุดเริ่มต้นของโครงการฝนหลวง” (Trueplookpanya, 2012)

4. การขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่ “ไทยแลนด์ 4.0” ด้วยศาสตร์พระราชา

ปัจจุบันรัฐบาลได้มีแนวทางในการน้อมนำ “ศาสตร์พระราชา” มาประยุกต์ใช้ในการบริหารราชการแผ่นดิน โดยมียุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป็นไปตามแผนพัฒนาประเทศเพื่อขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่ “ไทยแลนด์ 4.0” ด้วยศาสตร์พระราชา เป็นสิ่งที่คนไทยทุกคนต้องเข้าใจถึงแก่นแท้ของยุทธศาสตร์การพัฒนาคือคำว่า “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” เราต้อง “เข้าใจ” ถึงอะไร เข้าใจทั้งคน เข้าใจทั้งพื้นที่ เข้าใจถึงปัญหาความเป็นอยู่ ความคิด อัตตลักษณ์เข้าใจทั้งต้องเข้าใจซึ่งกันและกันด้วย “การเข้าถึง” คือการรู้ในรายละเอียดของและต้นตอของปัญหาอย่างถ่องแท้ ทั้งปัจจัยภายในภายนอก ต้องสามารถแสวงหาวิธีการแก้ไข และนำไปสู่การขับเคลื่อนได้อย่างไร เราจะแปลงไปสู่การ “พัฒนา” ที่มีแบบแผน ที่ปฏิบัติได้จริงและ

ประชาชนสมัครใจเข้าร่วมด้วย โดยสามารถกำหนดได้ว่าเราจะแก้ไขและพัฒนาได้มากน้อยเพียงไร ตามกิจกรรมที่เรากำหนดไว้ ซึ่งต้องไม่ลืมหลักการสำคัญอีก 2 ประการคือ

(1) การให้ความรู้โดยเพิ่มกระบวนการเรียนรู้ สร้างความเข้าใจเกิดหลักคิดหลักการทำงานร่วมกัน บูรณาการกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดทุกภาคส่วน

(2) การจัดสรรงบประมาณลงพื้นที่ตามแผนงานโครงการที่ครอบคลุมทั้งในระดับฐานราก ชุมชน จังหวัด กลุ่มจังหวัด และภาคที่จะต้องดำเนินการให้สอดคล้องเชื่อมโยงเป็นเนื้อเดียวกัน ไม่ขัดแย้งกัน ก็จะทำให้เกิด “ห่วงโซ่มูลค่า” แก่ทุกกลุ่มเป้าหมายทุกสาขาอาชีพ และทุกภาคการผลิต

หัวใจหรือหลักการสำคัญที่สุดของการขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่ “ไทยแลนด์ 4.0” ด้วยศาสตร์พระราชาก็คือ การน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้รับการยอมรับและยกย่องจากประชาคมโลก มาปรับใช้ในการพัฒนาประเทศได้อย่างสมดุลทั้งในมิติของสังคมคือ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ และในมิติของสิ่งแวดล้อมที่จะนำไปสู่การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน (Research Management and Quality Assurance Division, 2016)

ข้อสรุป

พระมหากษัตริย์ในสังคมไทยต้องรู้จักการนำศาสตร์ต่างๆ มาประยุกต์ใช้ตามสถานการณ์ จะต้องมีความเป็นผู้ทรงธรรมดังที่เพลโตกล่าวว่า ราชานปราชญ์ (Philosopher King) คือ ผู้ที่ทรงปัญญา รู้ซึ่งถึงความจริงเป็นผู้ปกครองรัฐ เพราะเพลโตเห็นว่าการเมืองเป็นศิลปะอย่างหนึ่ง ดังนั้นผู้ที่รู้ซึ่ง และเข้าถึงศิลปะแห่งการเมืองได้นั้น จะต้องเป็นผู้ที่มีความรอบรู้อย่างดีเลิศ และในการปกครองนั้นจะต้องใช้ความรู้ในหลักการปกครองด้วย ซึ่งผู้ทรงปัญญาก็สามารถที่จะเรียนรู้ได้โดยใช้เหตุผล การที่กำหนดราชานปราชญ์เป็นผู้ปกครองก็เพื่อว่าเขาจะได้ใช้ความรู้นำไปสู่สันติสุข ราชานปราชญ์เท่านั้นที่จะรู้ว่า ควรจะปกครองหรือนำรัฐไปในทางใดในสภาพแวดล้อมซึ่งสับสนและเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เพลโตเห็นว่าผู้ปกครองที่เป็นปราชญ์สามารถตัดสินใจปัญหา โดยใช้ดุลพินิจได้ จึงไม่จำเป็นต้องใช้กฎหมาย เพราะต้องมาทำการตีความวุ่นวาย

ศาสตร์พระราชานี้ เป็นศาสตร์ที่ประกอบด้วยองค์ความรู้หลายอย่าง สำคัญที่สุดคือ ประกอบด้วยหลักปรัชญาแห่งเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีพื้นฐานหลักการมาจากหลักทางสายกลางในพระพุทธศาสนา เป็นพุทธบูรณาการโดยตรงที่เชื่อมโยงเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของประชากรชาวไทย ด้วยเหตุนี้เมื่อประเทศไทยจะก้าวผ่านสู่ Thailand 4.0 ศาสตร์พระราชานี้จึงไม่ใช่ของล้ำสมัยแต่กลับมีความสำคัญยิ่งที่คนไทยทุกระดับสังคมจะต้องมองย้อนผ่าน และยกระดับให้เป็นนวัตกรรมแห่งศาสตร์สมัยใหม่ ควรค่าแก่การที่จะนำไปประกอบเป็นแผนยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อขับเคลื่อนพัฒนาประเทศต่อไป

ศาสตร์พระราชานี้ เป็นปรากฏการณ์อย่างหนึ่งที่อยู่คู่ประชาชนชาวไทยมาไม่น้อยกว่า 70 ปี ที่พระมหากษัตริย์ได้ทรงทุ่มเทพระวรกายในการทรงงานเพื่อปวงพสกนิกรของพระองค์ในสถานที่ทุกสารทิศ ทรงได้รับการเทิดทูนว่าเป็นพระองค์ทรงเป็นพระธรรมราชาในยุคสมัยปัจจุบัน ตามคติของพระพุทธศาสนาพร้อมกับความเป็น “กษัตริย์นักปราชญ์” ทรงได้ใช้ศาสตร์แห่งความเป็นพระราชาในการทำหน้าที่เพื่อช่วยเหลือประชาชน ด้วยเหตุนี้ศาสตร์พระราชานี้จึงถือว่าเป็นศาสตร์ที่มีความสำคัญยิ่งต่อยุคสมัยที่ประเทศไทยยังอยู่ในภาวะของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เพื่อบริหารประเทศให้ก้าวไปสู่ความทัดเทียมกับนานาประเทศ และเป็นนวัตกรรมศาสตร์แห่งพุทธบูรณาการสมัยใหม่เพื่อสังคมไทยทุกระดับ

References

- Boontham, Dinar. (2012). **The Thai King and Buddhism**. Bangkok: Amarin Printing and Publishing Public Company Limited.
- Bureau of the Royal Household. (1999). **The New Theory: Sustainable Land and Water Management Approaches**. Retrieved August 29, 2017, from https://web.ku.ac.th/king72/2542-09/res05_02.html. (in Thai)
- Chacariyanuyok, Nada. (2016). **9 Innovation Originated By King Rama the 9th Prove Alleviating the Great Innovators of the Century**. Retrieved September 2, 2017, from <http://mcfiva.com/blog/9-innovation-by-the-King>. (in Thai)
- Faculty of Engineering, Kasetsart University. (2007). **Phraboromdhammikaraja (Royal Dhama)**. Bangkok : Bureau-Kasetsart University Press.
- Mookpadit, Manoon. (2006). **An Analytical Study of H.M. the King's Sufficiency Economy Philosophy and Buddhism**. Bangkok; Mahachulalongkornrajavidyalaya University Press.
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2011). **Developer King for the Benefit of Thai Citizens**, Bangkok: Petchroong Printing Center.
- Office of the National Economic and Social Development Board-NESDB. (2014). **The Diagram Shows the Concept of Sufficiency Economy "3 Loop 2 Conditions"**. Retrieved September 1, 2017, from <http://s14name.blogspot.com/2014/03/>. (in Thai)
- Osathanugrah, Akkarawat. (2006). **One of the Great King of the World**. Bangkok: Publishers Join Together.
- Panya, Chanisara. (2014). **Sufficient Economy**. Retrieved September 1, 2017, from <http://s14name.blogspot.com/2014/03/>. (in Thai).
- Pornsak, Pongpoew. (1981), **Political Science and Development**. Bangkok: Sri Anan Printing House.
- Pramoj, Kukrit. (1982). **"Thai Society" in Thai Character, Region 1**. Bangkok: Publishers Thai Wat-tana Panich.
- Research Management and Quality Assurance Division. (2016). **Thailand 4.0 Models Drive Thailand to Sustainable and Sustainable Wealth**. Retrieved August 29, 2017, from <http://www.libarts.up.ac.th/v2/img/Thailand-4.0.pdf>. (in Thai).
- Sakworavit, Anon. (2017). **The King of Information Sciences**. Retrieved August 29, 2017, from <https://goo.gl/uscD4H>. (in Thai)
- Senanarong, Ampol. (1999). **His Majesty with the Management of Agricultural Production Resources**. Retrieved September 1, 2017, from https://web.ku.ac.th/king72/2542-09/res05_02.html. (in Thai)

- Suwantip, Weerayut. (2010). **King's Science: the Concept of Wisdom Leads to Action. To Make People into People.** Bangkok: Publisher Moral and Moral Promotor Center Office of Knowledge Management and Development (Public Organization).
- Tantivejkul, Sumeth. (2011). **National Development His Majesty the King.** Bangkok: Diamond Printing Center. Petchroong Printing Center.
- Trueplookpanya, (2012). **King of Innovation–King Rama IX.** Retrieved August 29, 2017, from <https://goo.gl/sKszAk>. (in Thai).
- Wasee, Pravet. (2003). **Strategic Buddhism and Thailand Development.** Bangkok: Komomol Khomthong Foundation Press.